

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

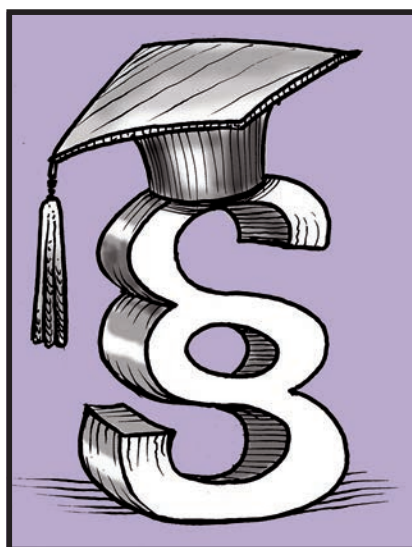
MINISTERSTWO
EDUKACJI
NARODOWEJ

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

Priorytet III - Wysoka jakość systemu oświaty, Poddziałanie 3.3.2. Efektywny system kształcenia i doskonalenia nauczycieli

Zeszyt naukowy nr 8/2011

PRAWO OŚWIATOWE

Materiały wybrała i opracowała:
dr **Nella Stolińska - Pobralaska**

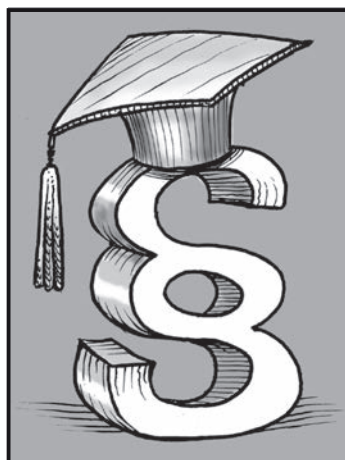

Wyższa Szkoła Ekonomiczno-Humanistyczna
im. prof. Szczepana A. Pieniążka w Skierniewicach
Wydział Pedagogiczny

www.profesjonalnynauczyciel.pl

Zeszyt naukowy nr 8/2011

PRAWO OŚWIATOWE

Materiały wybrała i opracowała:
dr **Nella Stolińska-Pobralaska**

Wyższa Szkoła Ekonomiczno-Humanistyczna
im. prof. Szczepana A. Pięniżka w Skierniewicach
Wydział Pedagogiczny

www.profesjonalnynauczyciel.pl

Prawo Oświatowe

Zeszyt naukowy 8

dr Nella Stolińska-Pobrala

Projekt okładki, skład i łamanie: Gp Studio DTP i Drukarnia, gpdruk.pl

ISSN - 2082-8107

Materiały do przedmiotu Prawo Oświatowe
dla studentów studiów podyplomowych
„Profesjonalny nauczyciel zawodu”.

© Copyright by Wyższa Szkoła Ekonomiczno-Humanistyczna, Skierniewice 2011

Wyższa Szkoła Ekonomiczno-Humanistyczna

im. prof. Szczepana A. Pieniążka w Skierniewicach

Wydział Pedagogiczny

ul. Mazowiecka 1B; 96-100 Skierniewice

Zeszyt naukowy nr 8/2011

PRAWO OŚWIATOWE

Materiały wybrała i opracowała:
dr **Nella Stolińska - Pobralaska**

SPIS TREŚCI

I CZĘŚĆ

Podstawy prawa-wprowadzenie	5
– różnorodne ujęcie definicji prawa	5
– podział dyscyplin prawa	5
– źródła prawa i ich hierarchizacja	6
– podział władzy państwowej i jej kompetencje	11

II CZĘŚĆ

Prawo oświatowe	20
Specyfika problemu	20
Reforma systemu edukacji i jego struktura	22
Prawa obywateli do nauki	27
Szkoła jako podstawowa instytucja edukacji w Polsce	29
Podstawowe organa stanowiące w szkole i ich kompetencje	35
Ścieżka awansu zawodowego nauczycieli	41

WSTĘP

Okres transformacji ustrojowej to dla pedagogów trudny czas. Zmieniająca się rzeczywistość społeczno-ekonomiczna po 1989 roku wyznaczyła kierunek zmian również w edukacji. Do dynamicznych przekształceń, które spowodował fakt wejścia Polski w struktury Unii Europejskiej, musi dostosować się polskie prawo, w tym także prawo oświatowe. Zaprezentowany materiał jest próbą pokazania najistotniejszych kierunków w poszukiwaniu optymalnego modelu dla polskiej edukacji w działaniach legislacyjnych Ministerstwa Oświaty.

Zeszyt składa się z II części.

Rozdział I jest próbą wprowadzenia w specyfikę i systematykę aktów prawa, rozdział II dokonuje przeglądu najważniejszych aktów prawa oświatowego w kontekście strukturalnych i merytorycznych zmian i projektów, poszukujących nieustannie bardziej efektywnego i nowoczesnego modelu kształcenia i wychowania w polskiej szkole.

ROZDZIAŁ I. PODSTAWY PRAWA – WPROWADZENIE

1. 1. RÓŻNORODNE UJĘCIE DEFINICJI PRAWA

Pojęcie prawa jest bardzo różnie rozumiane. Jedni utożsamiają je ze zbiorem przepisów prawnych ujętych w tekstach prawnych, inni zaś kojarzą ze zbiorem decyzji podejmowanych przez sędziów lub urzędników. Jeszcze inni uznają je za system norm słuszych, mających źródło w naturze człowieka. W *Słowniku języka polskiego* pod hasłem „prawo” można znaleźć następujące wyjaśnienie: **„ogół przepisów i norm prawnych regulujących stosunki między ludźmi danej społeczności, zawierających zakazy, których naruszenie zagrożone jest określoną karą”**.¹ PRAWO jest zatem zjawiskiem społecznym. Oznacza to przede wszystkim, że: zachodzi wtedy, gdy chcemy wyznaczyć sposoby zachowania człowieka w ramach mniej lub bardziej zorganizowanej grupy społecznej,

- › wyraża wartości i potrzeby o zasięgu społecznym,
- › chroni te wartości i potrzeby,
- › jest efektem końcowym procesu decyzyjnego, który przebiega w takiej zbiorowości społecznej jak państwo,
- › jest formułowane przez organa państwa,
- › jest bronione (sankcjonowane).

Prawo jest zatem szczególnym porządkiem społecznym, który jest tworzony i chroniony w sposób zinstytucjonalizowany. Są to również zasady zachowania się, których realizację zapewnia się

[1] W. Kopaliński, *Słownik języka polskiego*, Warszawa 2009, s. 289.

przez zorganizowany przymus państwowy. Służy określonym siłom politycznym jako środek oddziaływania na stosunki społeczne.²

1. 2. ŹRÓDŁA PRAWA I ICH HIERARCHIZACJA

Źródła prawa są to akty normatywne stanowione przez upoważnione organa państwowe, a także organa samorządów terytorialnych, zawierające normy prawne lub stanowiące istotny składnik właściwego uchwalenia normy prawnej.

O źródłach prawa mówi się w znaczeniu materialnym i formalnym.

Przez źródła prawa w **znaczeniu materialnym** – należy rozumieć wszystko, co pośrednio lub bezpośrednio wpływa na treść prawa, np. stosunki gospodarcze, panująca ideologia społeczna, obyczaje, itp.

Przez źródła prawa w **znaczeniu formalnym** – rozumie się formy, w jakich przejawia się i jest podawana społeczeństwu do przestrzegania wola państwa. Podział źródeł prawa ze względu na w jakiej występują:

- 1) **ZWYCZAJE** – (prawo zwyczajowe, nie pisane lecz stosowane powszechnie) są wytworem historycznego procesu kształtowania się stosunków społecznych.
- 2) **AKTY NORMATYWNE** – (prawo stanowione, pisane) – to akty wydane przez organa państwowe, złożone z przepisów prawnych i zawierające normy prawne mające określoną strukturę.

[2] J. Homplewicz, *Polskie prawo szkolne*, Warszawa 2000, s. 27.

SYSTEM ŹRÓDEŁ PRAWA

To całokształt aktów normatywnych obowiązujących w danym państwie, charakteryzujących się hierarchiczną strukturą, która polega na tym, że jedne akty normatywne mają charakter nadrzędny w stosunku do innych (powoduje to, że żadne prawo nie może być sprzeczne z prawem stopnia wyższego).

AKTY NORMATYWNE – mają specyficzną budowę. Ich składowymi elementami są:

- › tytuł aktu normatywnego,
- › kolejna pozycja od początku roku kalendarzowego,
- › zasadnicza treść podzielona na artykuły (lub paragrafy) i punkty,
- › podpis właściwego organu.

W POLSCE OBOWIĄZUJE PRAWO STANOWIONE

Źródłem prawa stanowionego są tylko akty normatywne, które zawierają normy prawne o charakterze ogólnonormatywnym. Nie każdy akt prawny wydany przez organ państwowy jest źródłem prawa. Na przykład nie jest źródłem prawa decyzja organu administracyjnego o przydziale mieszkania, ponieważ jest to tylko akt indywidualny, prawnie nienormatywny.

1.3. SYSTEMATYKA AKTÓW PRAWNYCH

Systematyka aktów prawnych oznacza uporządkowany ich układ w zależności od pewnych kryteriów wyraźnie określonych.

Zwykle bierzemy pod uwagę organ prawotwórczy oraz rodzaj aktu normatywnego. Pozwala to na ustalenie hierarchii aktów normatywnych, która przedstawia się następująco:

Konstytucja jako ustawa zasadnicza

KONSTYTUCJA jest ustawą szczególnego rodzaju i fundamentalnym źródłem prawa. Wyróżnia się spośród wszystkich ustaw danego systemu prawnego swoją nadrzędnością w regulowaniu zagadnień społecznych, zajmuje naczelne miejsce wśród aktów normatywnych oraz wyróżnia się specjalnym trybem jej wydania (uchwalania) i zmian. Konstytucja normuje podstawowe zasady ustroju politycznego i ekonomicznego państwa, określa podstawową strukturę i zasady działania organów państwa, samorządu i innych organizacji oraz podstawowe prawa i obowiązki obywateli. Wszystkie akty normatywne powinny być zgodne, a w każdym razie niesprzeczne z konstytucją.

W Polsce konstytucja może być uchwalona lub zmieniona tylko przez Sejm z zachowaniem większości 2/3 głosów w obecności co najmniej połowy ogólnej liczby posłów.

Ustawa

USTAWA – jest podstawowym aktem normatywnym o charakterze nadrzędnym w stosunku do innych aktów normatywnych, ponieważ jest uchwalana przez Sejm i może zmieniać lub uchylać wszystkie inne akty normatywne. Niektóre sprawy ważnej wagi państwowej nie mogą być uchwalane w innej formie niż ustawowej. Do takich spraw należą plany gospodarcze i budżet państwa.

Zwykle ustawy (niekonstytucyjne) uchwalane są przez Sejm zwykłą większością głosów, w obecności co najmniej 1/3 ogólnej liczby posłów.

Dekret

DEKRET – z mocą ustawy wydawany jest przez organ władzy wykonawczej (prezydent, premier, rząd), w okresie między sesjami Sejmu. Dekret ma taką moc obowiązującą jak ustawa, z tym, że od czasu jego wydania do momentu zatwierdzenia przez Sejm na najbliższej sesji ma charakter tymczasowy. W przypadku odmowy zatwierdzenia przez Sejm dekret automatycznie traci swą moc, co właściwie można porównać do sytuacji uchylecia przez Sejm aktu normatywnego w uproszczonym trybie. W formie dekretu mogą być normowane wszystkie sprawy z wyjątkiem uchwalania konstytucji, planów gospodarczych i budżetu.

Rozporządzenie

ROZPORZĄDZENIE – jest aktem normatywnym wydawanym przez naczelne organa administracji państwowej, a mianowicie: Radę Ministrów, Prezesa Rady Ministrów, oraz poszczególnych ministrów lub kilku ministrów. Rozporządzenie jest usytuowane niżej od ustawy i dekretu, ponieważ pochodzi od organu administracji, a nie od organu władzy i może być wydane tylko na podstawie szczególnych upoważnień, sformułowanych w przepisie ustawy lub dekretu, nazywanych delegacją ustawową. Rozporządzenie precyzuje szczegółowo kwestie, które zostały unormowane w sposób ogólny w aktach nadrzędnych na początku rozporządzenia znajduje się odwołanie do konkretnego przepisu ustawy (dekre-

tu), który upoważnia do bardziej szczegółowego określenia pewnych spraw rozporządzeniem.

Uchwała

UCHWAŁA – jest aktem prawnym kolegialnych organów władzy (Sejmu i Senatu) i administracji państwowej (Rady Ministrów) oraz organów samorządu terytorialnego. Uchwały podejmują również kolegialne organa różnych organizacji i jednostek – nie stanowią jednak źródeł prawa państwowego. Uchwały Rady Ministrów mają charakter wewnętrzny i obowiązują tylko jednostki organizacyjne podległe temu organowi. Uchwała w odróżnieniu od rozporządzenia dotyczy pewnych zagadnień zawartych w ustawie.

Zarządzenie

ZARZĄDZENIE – akt normatywny o podobnej randze co uchwała, z tą różnicą, że wydawane jest przez organa niekolegialne i nie jest decyzją indywidualną, a zawiera w sobie normy ogólnie obowiązujące. Zarządzenia są w zasadzie wydawane przez organa administracji państwowej. Różnica między rozporządzeniem, a zarządzeniem polega na tym, że rozporządzenia regulują szerszy zakres zagadnień i rozwijają unormowanie ustawowe, a zarządzenia mają zasięg węższy. Zarządzenia porządkowe mogą mieć charakter lokalny.

Instrukcja, Regulamin, Statut

INSTRUKCJA, REGULAMIN, STATUT – są aktami normatywnymi, które jedynie uściślają lub objaśniają inne akty normatywne wyższego rzędu, których są rozwinięciem i w żadnym wypadku nie mogą zawierać treści sprzecznych z aktami nadrzędnymi. Tego rodzaju źródła prawa mają na celu zapewnienie sprawnego wykonywania zadań przez administrację państwową .

ROZDZIAŁ II PRAWO OŚWIATOWE

2.1. SPECYFIKA PROBLEMU

Pojęcie „oświata” używane jest często zamiennie z wyrażeniem „system oświaty”. Według Wincentego Okonia jest to ogół odpowiednio powiązanych ze sobą placówek i instytucji wychowania bezpośredniego i pośredniego, umożliwiających obywatelom zdobywanie ogólnego i zawodowego wykształcenia oraz wszechstronny rozwój osobowości.³

Prawo oświatowe zaś – to zespół norm i przepisów prawnych regulujących funkcjonowanie systemu oświaty i zachodzących w nim stosunków społecznych⁴.

Oświata w Rzeczypospolitej Polskiej stanowi wspólne dobro całego społeczeństwa. Realizuje zasady zawarte w Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej, a także wskazania zawarte w Powszechnej Deklaracji Praw Człowieka, Międzynarodowym Pakcie Praw Obywatelskich i Politycznych oraz Konwencji o Prawach Dziecka.

Nauczanie i wychowanie w polskiej szkole, za podstawę przyjmuje uniwersalne zasady etyki. Kształcenie i wychowanie w placówkach oświatowych służy rozwijaniu u młodzieży poczucia odpowiedzialności, miłości do ojczyzny oraz poszanowania dla polskiego dziedzictwa kulturowego, przy jednoczesnym otwarciu się na wartości kultur Europy i świata. Szkoła winna zapewnić każdemu uczniowi warunki niezbędne do jego rozwoju, przygotować go do wypełniania obowiązków rodzinnych i obywatelskich w oparciu o zasady solidarności, demo-

[3] B. Milerski, B. Śliwerski, *Pedagogika leksykon*, Warszawa 2001, s. 221.

[4] J. Homplewicz, *Polskie prawo szkolne*, Warszawa 2000, s. 34.

kracji, tolerancji, sprawiedliwości i wolności. Na straży realizacji tych wartości i powinności stoją przepisy prawa oświatowego, wyrażające się w legitymowanych źródłach prawa.

LEGITYMOWANE ŹRÓDŁA PRAWA OŚWIATOWEGO:

- Konstytucja RP z dnia 4 kwietnia 1997 roku, reguluje system oświatowy w państwie – na czele z artykułem 70 (każdy obywatel naszego kraju ma prawo do nauki).
- Ustawa o systemie oświaty (u.o.s.o) z 7 IX 1991 r. (z późniejszymi zmianami), która reguluje organizację i strukturę systemu oświaty w Polsce.
- Karta Nauczyciela – ustawa z dnia 26 I 1982 r. (z późniejszymi zmianami), reguluje sferę praw i obowiązków nauczycieli.
- Ustawa z dnia 8 I 1999 r. – przepisy wprowadzające reformę ustroju szkolnego.

Akty prawne wykonawcze – rozporządzenia i zarządzenia MEN na podstawie delegacji zawartych w wyżej wymienionych ustawach.

Rozporządzenie MEN z 1.09.1999 r. Wprowadzające nowy ustrój szkolny (pojawiło się gimnazjum)

Rozporządzenie MENiS z 14.11.2007 r. (z późn. zmian.) w sprawie awansu zawodowego nauczycieli (strukturę awansu wprowadzono 1.09.2000 r.)

Rozporządzenie MEN z dnia 19 marca 2009 o zmianie systemu oświaty oraz o zmianie innych ustaw (Dz.U. Nr 56, poz. 458).

2.2. REFORMA SYSTEMU EDUKACJI W POLSCE

Reforma oświaty w Polsce została zapoczątkowana radykalną zmianą ustroju w państwie. Wieloletnie dyskusje, konsultacje, eksperymenty z powodzeniem realizowane oddolnie, zaowocowały strukturalno i programowo-metodyczną reformą edukacji wprowadzoną w życie 01.09.1999 r.

Organizacja nowego ustroju szkolnego wyodrębnia następujące etapy:

- 7-13 rok życia-**szkoła podstawowa**
- 7-9 rok życia-**edukacja zintegrowana**
- 10-13 rok życia-**kształcenie blokowe**
- 13-16 rok życia-**gimnazjum**
- 16-19 rok życia – **liceum ogólnokształcące**
liceum profilowane
- 16-20 rok życia – **technikum**
- 16-18/19 rok życia – **zasadnicza szkoła zawodowa**
- 18/19-20/21 rok życia – **liceum uzupełniające**
- 18/19-21/22 rok życia – **technikum uzupełniające**

Zreformowany ustrój szkolny został podzielony na etapy dostosowane do psychologicznych faz rozwoju i specyficznych potrzeb danej grupy dzieci i młodzieży.

I ETAP EDUKACJI:

Realizuje **kształcenie zintegrowane** z elastycznym tokiem nauczania.

Koncentruje się na uczniu.

Dbą o to, w jaki sposób uczeń przyswaja treści kształcenia.

Skupia się na dialogu z dziećmi. Zadawane przez nie pytania zarysowują nauczycielowi „drogę” metodyczną realizacji programu edukacyjnego.

Zlikwidowano na tym etapie ścisły podział na lekcje i przerwy; uniezależniono przebieg zajęć do tzw. dzwonków.

II ETAP EDUKACJI:

Kształcenie blokowe – wdraża zintegrowane treści i umiejętności z różnych dziedzin wiedzy, realizowane w jednolitym toku nauczania.

Zlikwidowano tu tradycyjne przedmioty i połączono je w większą całość, np.:

- ▶ plastyka, muzyka = sztuka (od którego się już odchodzi),
- ▶ biologia, chemia, fizyka = przyroda.

Nauka w szkole podstawowej kończy się **sprawdzianem kompetencji**, czyli sprawdzianem wiedzy i umiejętności. Jest on powszechny i obowiązkowy.

Sprawdzian ten nie spełnia funkcji selekcyjnej, a więc jego wynik nie ma wpływu na przyjęcie do gimnazjum.

GIMNAZJUM:

Nowy typ szkoły (po 1999 r.)

Przewidziany jest jako szkoła wyrównująca poziom nauczania i dająca dobre przygotowanie do dalszej nauki, a przez to wyrównująca szanse w dostępie do edukacji, zwłaszcza uczniów z mniejszych miast oraz wsi.

Nauka oparta jest o tradycyjne przedmioty „akademickie”.

Kończy się **egzaminem gimnazjalnym**, którego zadaniem jest sprawdzenie całości wiedzy zdobytej przez ucznia, a liczba punktów decyduje, czy trafi on do liceum czy do 2-letniej szkoły zawodowej.

Egzamin jest powszechny i obowiązkowy.

LICEUM PROFILOWANE:

Jest szkołą ogólnokształcącą na podbudowie programowej gimnazjum.

Przygotowuje uczniów do egzaminu maturalnego, a także do dalszego kształcenia poprzez profilowanie zajęć edukacyjnych.

W liceum profilowanym kształcenie ma być realizowane w dwóch obszarach:

- ▶ kształcenie ogólne – 80% czasu nauczania,
- ▶ kształcenie profilowe – 20% całkowitego czasu nauczania, będące propozycją szkoły w zakresie dyscyplin akademickich, bądź prozawodowe.

PROFILOWANIE KSZTAŁCENIA W LICEUM (pięć profili kształcenia):

- › Akademicki,
- › Techniczno-technologiczny,
- › Rolniczo-środowiskowy,
- › Społeczno-usługowy,
- › Kulturowo-usługowy.

Profile te mają głównie na celu wsparcie uczniów w trafnym wyborze przyszłej kariery edukacyjnej.

ORGANIZACJA PROFILOWANIA oparta została na następujących zasadach:

- › każdy uczeń liceum ma możliwość wyboru kierunku studiów, czyli szkoła powinna mu zapewnić przygotowanie do zdawania matury w rozszerzonej formie wybranego przedmiotu,
- › uczeń nie planujący pójścia na studia wyższe powinien otrzymać, zarówno wiedzę ogólnozawodową, jak i propozycje uzyskania konkretnych kwalifikacji zawodowych.

EGZAMIN MATURALNY:

Liceum profilowane kończy się egzaminem maturalnym, sprawdzającym poziom wykształcenia ogólnego oraz stopień przygotowania do kontynuacji nauki na wyższej uczelni.

Na egzaminie maturalnym absolwent liceum ma obowiązek zdać eg-

zamin z 4 przedmiotów (3 przedmioty obowiązkowe dla wszystkich):

- › język polski,
- › język obcy nowożytny,
- › matematyka,
- › oraz jednego przedmiotu wybranego przez ucznia.

SZKOŁA ZAWODOWA:

2-letnia szkoła zawodowa na podbudowie programowej gimnazjum.

Po jej ukończeniu absolwent może uzupełnić wykształcenie do poziomu średniego w liceum uzupełniającym.

Edukacja w szkole zawodowej odbywa się w 2 obszarach:

-kształcenia ogólnego, którego zadaniem jest ułatwienie funkcjonowania ucznia w różnych obszarach życia społecznego. Ma bardziej charakter wychowawczo-stymulujący niż dydaktyczny. Na jego realizację przewidziano ok. 35% czasu całkowitego nauczania,

-kształcenia zawodowego, które jest oparte na pełnej realizacji podstaw programowych kształcenia w zawodzie szerokoprofilowym na poziomie robotniczym. Przewidziano na nie 65% całkowitego czasu nauczania.

SZKOŁY POLICEALNE:

Zajmują się kształceniem zawodowym. Funkcjonują na podbudowie programowej liceum.

Ich zadaniem jest przygotowanie słuchacza do uzyskania kwalifikacji zawodowych na poziomie średnim. Program kształcenia zawodowego łączy teorię z praktyką.

Program ten jest przez ucznia realizowany w warunkach indywidualnej ścieżki edukacyjnej; tzn. w zależności od wcześniejszego przygotowania w liceum profilowanym.

TYPY PROGRAMÓW NAUCZANIA

Reforma systemu oświaty wprowadziła do realizacji 2 typy programów:

Programy **dopuszczone** do użytku szkolnego **przez Ministra**, które są wpisane do wykazu jako dostępne dla wszystkich nauczycieli, z możliwością swobodnego wyboru jednego spośród nich.

Programy nauczania **opracowane samodzielnie** przez nauczycieli z wykorzystaniem programów nauczania wpisanych do wykazu ministerialnego lub programy autorskie. Muszą one jednak zagwarantować realizację podstawy programowej.

Innym dokumentem opracowanym przez centralne władze oświatowe są: **RAMOWE PROGRAMY NAUCZANIA**, w których przedstawiono minimalny tygodniowy obowiązujący wymiar godzin na poszczególne zajęcia edukacyjne. Pozostawia on duży procent godzin do zagospodarowania przez dyrektora szkoły. Istotne jest to, że w oparciu o RPN dyrektor na zasadzie pełnej autonomiczności opracowuje plan

nauczania szkoły dla danego etapu edukacyjnego.

SYSTEM OCENIANIA

Reforma systemu edukacji wprowadziła także ważną zmianę w systemie oceniania uczniów. Wcześniejszy system nie gwarantował porównywania uczniów w skali makro (na terenie kraju) i mikro (na terenie szkoły).

Dzięki nowym standardom świadectwo ukończenia polskiej szkoły może być porównywane ze standardami obowiązującymi w krajach Unii Europejskiej.

DWA NURTY OCENIANIA:

Ocenianie wewnętrzne:

- › opracowane jest przez same szkoły,
- › dotyczy bieżącego oceniania uczniów, które ma im uświadomić stopień opanowania wiadomości i umiejętności, zmobilizować do nauki,
- › dostarcza nauczycielowi informacji o skuteczności stosowanych przez niego metod i organizacji pracy dydaktyczno-wychowawczej.

Ocenianie zewnętrzne – organizowane przez władze oświatowe:

- › jest podsumowaniem określonego etapu kształcenia,
- › zapewnia lepszą jakość edukacji – pozwala na diagnozowanie i porównywanie osiągnięć edukacyjnych i braków ucznia,
- › ma ułatwić ocenę efektów pracy ucznia w poszczególnych szkołach,
- › jest organizowane przez Okręgowe Komisje Egzaminacyjne i Centralną Komisję Egzaminacyjną powoływaną przez Ministra Edukacji Narodowej.

2.3. ORGANIZACJA PLACÓWKI OŚWIATOWO – WYCHOWAWCZEJ

W polskim systemie oświatowym po 1989 roku pojawiły się dwa typy szkół.

SZKOŁY PUBLICZNE (państwowe):

- ▶ działają na zasadach określonych przez ustawę oraz koncepcje kształcenia i wychowania,
- ▶ są całkowicie lub w przeważającej części finansowane z budżetu państwa.

Nauka w nich jest bezpłatna.

SZKOŁY NIEPUBLICZNE (niepaństwowe):

- ▶ najczęściej tworzone i utrzymywane przez indywidualnych donatorów lub organizacje, stowarzyszenia, kościoły, itp. Głównymi decydentami w tego rodzaju placówkach są rodzice;
- ▶ dyrektor i nauczyciele są zatrudniani przez Rady Rodziców;
- ▶ szkoły te są mniej liczne, mają prawo do zmian programowych, metodycznych i organizacyjnych.

Nauka w nich jest płatna.

Aby założyć placówkę niepubliczną z uprawnieniami publicznej placówki oświatowej, należy zgromadzić dokumentację zgodną z określonymi procedurami.

DOKUMENTACJA POTRZEBNA DO ZAŁOŻENIA PLACÓWKI OŚWIATOWEJ:

Z prawnego punktu widzenia powstanie szkoły inicjuje wpisanie jej do ewidencji prowadzonej przez **jednostkę samorządu terytorialnego** zobowiązaną do prowadzenia tego typu placówki /art. 5 § 5, 5a, 6 u.o.s.o./:

- 1) przedszkole, szkoła podstawowa i gimnazjum – **gmina**,
- 2) szkoła podstawowa i gimnazjum specjalne, szkoła ponadgimnazjalna – **powiat**,
- 3) ośrodki doskonalenia nauczycieli, biblioteki pedagogiczne, szkoły i placówki o znaczeniu terytorialnym – **województwo**.

Aby dokonać wpisu niezbędne jest złożenie wniosku wraz z poniższą dokumentacją /art. 58 § 1, art. 82 § 1, 2 u.o.s.o./:

- › projekt aktu założycielskiego,
- › projekt statutu.

AKT ZAŁOŻYCIELSKI:

W akcie założycielskim szkoły niepublicznej (zakładanej przez osoby prawne lub fizyczne) należy wymienić /art. 58 §1, art. 82 §2 u.o.s.o./:

Osobę zamierzającą prowadzić szkołę wraz z adresem jej siedziby.

Typ szkoły: podstawowa, gimnazjum czy ponadgimnazjalna. Datę rozpoczęcia działalności. Miejsce prowadzenia szkoły. Kadre nauczycielską (wykształcenie, kwalifikacje).

Podając te informacje należy mieć na względzie, że szkołę z prawnego punktu widzenia zakłada się i likwiduje w oparciu o artykuł 58§1 u.o.s.o., oraz statut /art. 84 u.o.s.o./. I tak, oznaczając datę rozpoczęcia działalności należy pamiętać, że wpis do ewidencji podlega wykreśleniu, gdy nie podjęto działalności w terminie wskazanym w zgłoszeniu /art. 83§1. pkt. 1 u.o.s.o./.

Wskazując miejsce prowadzenia szkoły należy pamiętać, że musi ono zapewnić higieniczne i bezpieczne warunki wszystkim osobom przebywającym na jej terenie /art. 82 § 2, pkt. 3 u.o.s.o./

Do realizacji celów statutowych, szkoła publiczna powinna zapewnić w miejscu prowadzenia możliwości korzystania z /art. 67 u.o.s.o./ :

- › pomieszczeń do nauki z niezbędnym wyposażeniem,
- › biblioteki,
- › świetlicy,
- › gabinetu lekarskiego i dentystycznego,
- › pomieszczeń administracyjno-gospodarczych,
- › zespołu urządzeń sportowych i rekreacyjnych.

Szkoła niepubliczna posiadająca uprawnienia szkoły publicznej powinna dążyć do tego, aby powyższe wymagania jak najszybciej spełnić.

Kurator oświaty jest zobowiązany do weryfikacji stopnia spełnienia warunków określonych dla szkół publicznych /art. 7 §3 u.o.s.o./, w cią-

gu 6 miesięcy od dnia rozpoczęcia przez nią działalności /art. 85 § 2 u.o.s.o./. Istotne jest tutaj i to, czy miejsce prowadzenia szkoły spełnia bądź będzie spełniać opisywane wymagania.

Szkoła niepubliczna może uzyskać uprawnienia szkoły publicznej, gdy /art. 7 § 3 u.o.s.o./:

Zatrudnia nauczycieli posiadających kwalifikacje określone przez MENiS dla nauczycieli szkół publicznych. Realizuje:

- › programy nauczania uwzględniające podstawę programową kształcenia ogólnego,
- › ramowy plan nauczania,
- › ustalone przez MENiS zasady oceniania, promowania uczniów oraz przeprowadzania egzaminów i sprawdzianów,
- › prowadzi dokumentację przebiegu nauczania ustaloną dla szkół publicznych.

Niepublicznej szkole podstawowej lub gimnazjum przysługują uprawnienia szkoły publicznej z chwilą rozpoczęcia działalności /art. 85 § 1 w powiązaniu z art. 8 u.o.s.o./.

Zakładając szkołę, w której chcemy wydawać świadectwa, organizować sprawdziany i egzaminy do aktu założycielskiego dołączamy:

- › zobowiązanie do przestrzegania wymagań określonych w art. 7 § 2,
- › pozytywną opinię kuratora oświaty,
- › dane dotyczące kwalifikacji nauczycieli i dyrektora, przewi-

dzianych do zatrudnienia /art. 82 § 1 pkt. 5/.

Ten zbiór dokumentów, uzupełniony o inne dokumenty wymagane dla potwierdzenia statusu prawnego czy też uwiarygodnienia wnioskodawcy, możemy złożyć w dowolnym czasie, pamiętając, że o wpisanie do ewidencji możemy starać się po 30 dniach od daty złożenia wniosku. Jeśli chcemy założyć szkołę publiczną, dokumentację i pozytywną opinię kuratora oświaty musimy złożyć do 30 września roku poprzedzającego rok, w którym ma nastąpić uruchomienie szkoły.

Czym różnią się między sobą statuty obydwu szkół?:

Finansowanie szkoły publicznej należy do zadań własnych jednostek samorządu terytorialnego. Zapewniają one bezpłatne kształcenie i równy dostęp do nauki.

Szkoła niepubliczna pobiera czesne i inne opłaty za świadczone usługi edukacyjne, które jednakże nie podlegają ustawie o działalności gospodarczej /art. 83a u.o.s.o./.

Szkoła nie jest *j.g.u.* – jednostką gospodarki uspołecznionej.

STATUT SZKOŁY:

Statut szkoły niepublicznej powinien określać /art. 84§2u.o s.o./:

- 1) nazwę, typ szkoły, cel placówki oraz jej zadania,
- 2) osobę prowadzącą,
- 3) organa szkoły oraz zakres ich działania,
- 4) organizację szkoły,

- 5) prawa i obowiązki pracowników oraz uczniów szkoły, w tym przypadku, kiedy może być on skreślony z listy uczniów,
- 6) sposoby używania środków na działalność szkoły,
- 7) zasady przyjmowania uczniów do szkoły.

2.4. ORGANA SZKOŁY I ICH KOMPETENCJE

DYREKTOR SZKOŁY

Dyrektor to osoba, której powierzono stanowisko lub obowiązki dyrektora. Jest on administratorem i koordynatorem szkolnych działań, bezpośrednio za nie odpowiada (osobista odpowiedzialność za całą sferę działań dydaktyczno-wychowawczych i organizacyjnych, nic w placówce nie może się dziać bez zgody dyrektora).

Jakie szkoły i placówki posiadają dyrektora:

- › przedszkola, w tym z oddziałami integracyjnymi,
- › szkoły podstawowe, gimnazja i szkoły ponadgimnazjalne, w tym z oddziałami integracyjnymi,
- › placówki oświatowo-wychowawcze, w tym ogniska artystyczne,
- › placówki kształcenia ustawicznego i praktycznego,
- › poradnie psychologiczno-pedagogiczne, w tym poradnie specjalistyczne,
- › specjalne ośrodki szkolno-wychowawcze i wychowawcze,
- › placówki zapewniające opiekę i wychowanie poza miejscem stałego zamieszkania.

ZADANIA I OBOWIĄZKI DYREKTORA:

- kieruje działalnością dydaktyczno-wychowawczą zespołu oraz reprezentuje go na zewnątrz,
- sprawuje nadzór pedagogiczny zgodnie z ogólnie obowiązującymi przepisami,
- powołuje komisje, zespoły nauczycieli, które pracują w sposób ciągły lub doraźny,
- sprawuje opiekę nad nauczycielami,
- realizuje uchwały Rady Pedagogicznej przyjęte w ramach jej kompetencji stanowiących,
- ma prawo zawieszania uchwały Rady Pedagogicznej, która jest niezgodna z obowiązującymi przepisami, o powstrzymaniu wykonania uchwały zawiadamia Kuratora Oświaty i organ prowadzący,
- odpowiada za organizację administracyjnej i gospodarczej obsługi zespołu,
- odpowiada za prawidłowe wykorzystanie środków określonych w planie finansowym zespołu,
- współdziała w wykonywaniu swoich zadań z Radą Pedagogiczną, Radą Rodziców oraz Samorządem Uczniowskim,
- podejmuje decyzje w sprawie przyjmowania uczniów do szkoły, przenoszenia ich do innych grup lub oddziałów, a także skreślenia z listy uczniów (która zostaje podjęta na podstawie uchwały Rady Pedagogicznej i po zasięgnięciu opinii samorządu uczniowskiego),
- wskazuje nauczycieli pełniących funkcję opiekunów stażu,
- kieruje polityką kadrową zespołu, określa zakres obowiązków

pracowników,

- przyznaje nagrody i wymierza kary porządkowe nauczycielom i innym pracownikom zespołu,
- występuje z wnioskami w sprawie odznaczeń i nagród, wyróżnień dla nauczycieli i innych pracowników zespołu, po zasięgnięciu opinii Rady Pedagogicznej, Samorządu Uczniowskiego i organizacji związkowych,
- reprezentuje szkołę na zewnątrz.

RADA PEDAGOGICZNA

ZAKRES OBOWIĄZKÓW RADY PEDAGOGICZNEJ

Rada Pedagogiczna jest organem kolegialnym szkoły lub placówki w zakresie realizacji jej statutowych zadań dotyczących kształcenia, wychowania i opieki.

Rada Pedagogiczna działa w szkole lub placówce zatrudniającej co najmniej trzech nauczycieli.

SKŁAD RADY PEDAGOGICZNEJ

W jej skład wchodzi wszyscy nauczyciele zatrudnieni w szkole lub placówce, oraz pracownicy innych zakładów pracy pełniący funkcję instruktorów praktycznej nauki zawodu lub prowadzący pracę wychowawczą z młodocianymi pracownikami w placówkach zbiorowego zakwaterowania, dla których praca wychowawcza i dydaktyczna stanowi

podstawowe zajęcia. Przewodniczącym Rady jest dyrektor szkoły lub placówki.

KOMPETENCJE RADY PEDAGOGICZNEJ

Do kompetencji Rady Pedagogicznej należy:

- zatwierdzanie planów pracy szkoły lub placówki po zaopiniowaniu przez Radę Szkoły lub placówki,
- zatwierdzanie wyników klasyfikacji i promocji uczniów,
- podejmowanie uchwały w sprawie innowacji i eksperymentów pedagogicznych w szkole lub placówce po zaopiniowaniu tych projektów przez Radę Szkoły lub placówki,
- ustalenie organizacji doskonalenia zawodowego nauczycieli szkoły lub placówki,
- podejmowanie uchwały w sprawach skreślenia z listy uczniów.

ZARZĄDZENIA RADY PEDAGOGICZNEJ

Dyrektor szkoły lub placówki wstrzymuje wykonanie uchwał niezgodnych z przepisami prawa. O wstrzymaniu uchwały dyrektor niezwłocznie zawiadamia organ prowadzący szkołę lub placówkę oraz organ sprawujący nadzór pedagogiczny. Organ sprawujący nadzór pedagogiczny w porozumieniu z organem prowadzącym szkołę uchyla uchwałę w razie stwierdzenia jej niezgodności z przepisami prawa.

Rada Pedagogiczna przygotowuje projekt statutu szkoły lub placówki albo jego zmian i przedstawia do uchwalenia Radzie Szko-

ły lub placówki. Rada Pedagogiczna może wystąpić z wnioskiem o odwołanie nauczyciela ze stanowiska dyrektora lub innego stanowiska kierowniczego w szkole lub placówce. Organ uprawniony do odwołania jest zobowiązany przeprowadzić postępowanie wyjaśniające i powiadomić o jego wyniku Radę Pedagogiczną w ciągu 14 dni od otrzymania wniosku.

UCHWAŁY RADY PEDAGOGICZNEJ

Uchwały Rady są podejmowane zwykłą większością głosów w obecności co najmniej połowy jej członków. Rada ustala regulamin swojej działalności. Zebrania Rady Pedagogicznej są protokołowane. Nauczyciele są zobowiązani do nieujawniania spraw poruszanych na posiedzeniu Rady, które mogą naruszać dobra osobiste uczniów lub ich rodziców a także nauczycieli i innych pracowników szkoły lub placówki.

Brak Rady Pedagogicznej:

Na podstawie art. 44 u.o s.o. zarządza się co następuje:

Nie wymaga się tworzenia Rady Pedagogicznej w następujących typach placówek:

- › w szkolnych schroniskach wychowawczych,
- › w bibliotekach pedagogicznych,
- › w pozaszkolnych placówkach oświaty dorosłych,
- › w ośrodkach adopcyjno – opiekuńczych,
- › nie oznacza to jednak zakazu powoływania Rady Pedagogicz-

nej w placówkach, o których mowa w tym przepisie.

2.5. ŚCIEŻKA AWANSU ZAWODOWEGO NAUCZYCIELA

Karta Nauczyciela, będąca główną bazą dla nauczycieli ubiegających się o awans zawodowy, nie podaje konkretnej definicji AWANSU.

AWANSEM jest mówiąc ogólnie, przejście na wyższe stanowisko, podniesienie do wyższej godności. To pojęcie może określać „zmianę” stanowiska nauczyciela. Jest to pewna forma podniesienia motywacji do dalszej pracy. AWANS zawodowy jest motywowany finansowo, ale także ze stopniem AWANSU związana jest zmiana autorytetu. Nauczyciele chcą być coraz lepsi, mieć coraz wyższe kwalifikacje i umiejętności.

Karta Nauczyciela (art. 9a, paragraf 1 wraz z właściwymi rozporządzeniami) ustala następujące stopnie awansu zawodowego nauczyciela:

- › **Nauczyciel stażysta;**
- › **Nauczyciel kontraktowy;**
- › **Nauczyciel mianowany;**
- › **Nauczyciel dyplomowany.**

Wymienione szczeble awansu zawodowego zostaną omówione z uwzględnieniem: czasu trwania stażu i procedury jego rozpoczęcia, wymagań do złożenia wniosku, obowiązków i zadań w czasie trwania stażu, postępowania kwalifikacyjnego lub egzaminacyjnego oraz nadania kolejnego stopnia awansu zawodowego.

NAUCZYCIEL STAŻYSTA

ROZPOCZĘCIE STAŻU

Pierwszym stopniem awansu jest stopień stażysty. Uzyskuje się go z dniem nawiązania stosunku pracy w szkole (art. 9a, ust. 2 Karty Nauczyciela). Według art. 3, ust. 3 Karty Nauczyciela przez staż rozumie się „okres zatrudnienia nauczyciela w przedszkolach, szkołach, placówkach i innych jednostkach organizacyjnych, o których mowa w art. 1 ust. 1 oraz ust. 2 pkt, w wymiarze co najmniej $\frac{1}{2}$ obowiązkowego wymiaru zajęć, rozpoczętego i realizowanego w trybie i na zasadach określonych w przepisach rozdziału 3a”.

Staż trwa 9 miesięcy (art. 9c, ust. 1 Karty Nauczyciela).

WYMAGANIA KWALIFIKACYJNE

W art. 9, ust. 1 Karty Nauczyciela ustawodawca określił, iż stanowisko nauczyciela, może zajmować osoba która:

- posiada wyższe wykształcenie z odpowiednim przygotowaniem pedagogicznym lub ukończyła zakład kształcenia nauczycieli i podejmuje pracę na stanowisku, do którego są to wystarczające kwalifikacje,
- przestrzega podstawowych zasad moralnych,
- spełnia warunki zdrowotne niezbędne do wykonywania zawodu.

POMOC

Nauczycielowi stażyście odbywającemu staż dyrektor szkoły przydziela spośród nauczycieli mianowanych lub dyplomowanych

opiekuna, z tym, że w przedszkolach, szkołach i placówkach, o których mowa w art. 1 ust. 2 pkt 2 Karty Nauczyciela, opiekunem nauczyciela stażysty może być również nauczyciel kontraktowy (art. 9c, ust. 4 Karty Nauczyciela). Zadaniem opiekuna stażu jest udzielanie nauczycielowi pomocy, w szczególności w przygotowaniu i realizacji w okresie stażu planu rozwoju zawodowego, oraz opracowanie projektu oceny dorobku zawodowego nauczyciela za okres stażu (art. 9c, ust. 5 Karty Nauczyciela). Według rozporządzenia MENiS z 1 grudnia 2004, paragraf 6, to Dyrektor szkoły zapewnia prawidłowy przebieg stażu. Nauczycielowi odbywającemu staż, dyrektor szkoły zapewnia możliwość obserwacji zajęć dydaktycznych, wychowawczych oraz innych prowadzonych w szkole, a także udział w formach kształcenia ustawicznego, jeżeli wynika to z zatwierdzonego planu rozwoju zawodowego i potrzeb szkoły. Dyrektor szkoły zbiera informacje o realizacji przez nauczyciela zadań wynikających z jego planu rozwoju zawodowego oraz o efektach prowadzonych przez nauczyciela zajęć .

Sprawozdanie z realizacji planu rozwoju zawodowego nauczyciel składa dyrektorowi szkoły w terminie 30 dni od daty zakończenia stażu, zaś sam plan rozwoju zawodowego nauczyciela zatwierdza dyrektor szkoły w terminie 30 dni od dnia rozpoczęcia zajęć.

OBOWIĄZKI NAUCZYCIELA STAŻYSTY

Nauczyciel stażysta ubiegający się o awans na stopień kontraktowego powinien w szczególności (paragraf 3, ust. 1 rozporządzenie z MENiS z 1 grudnia 2004)

Poznać organizację, zadania i zasady funkcjonowania szkoły, a w tym:

- › sposób prowadzenia obowiązującej w szkole dokumentacji,
- › przepisy dotyczące zapewnienia bezpiecznych i higienicznych warunków nauki i pracy.

Powinien także uczestniczyć jako obserwator w zajęciach prowadzonych przez opiekuna stażu lub innych nauczycieli w wymiarze co najmniej 2 zajęć w miesiącu i omówić z prowadzącym obserwowane zajęcia.

Prowadzić zajęcia z uczniami w obecności opiekuna stażu lub dyrektora szkoły w wymiarze co najmniej jednego zajęcia w miesiącu i omówić je z obserwatorem. Uczestniczyć w wewnętrznych formach doskonalenia – z uwzględnieniem specyfiki typu i rodzaju szkoły, w której odbywa staż.

Według paragrafu 3, ust. 2 rozporządzenia MENiS z 1 grudnia 2004 wymagania niezbędne do uzyskania stopnia nauczyciela kontraktowego obejmują:

- 1) umiejętność prowadzenia zajęć w sposób zapewniający właściwą realizację statutowych zadań szkoły, w której nauczyciel odbywał staż,
- 2) znajomość środowiska uczniów, ich problemów oraz umiejętność współpracy ze środowiskiem uczniów,
- 3) umiejętność omawiania własnych lub obserwowanych zajęć,
- 4) znajomość organizacji i zasad funkcjonowania szkoły, w której nauczyciel odbywał staż.

OCENA DROBKU ZAWODOWEGO

Tryb dokonywania oceny dorobku zawodowego nauczyciela stażysty, wraz z ewentualnymi odwołaniami od tej oceny oraz w przypadku oceny negatywnej, został ustalony w poniższych ustępach artykułu 9c Karty Nauczyciela:

1. Ocenę dorobku zawodowego nauczyciela za okres stażu ustala, z uwzględnieniem stopnia realizacji planu rozwoju zawodowego nauczyciela, dyrektor szkoły; W przypadku nauczyciela stażysty i nauczyciela kontraktowego – po zapoznaniu się z projektem oceny opracowanym przez opiekuna stażu i po zasięgnięciu opinii Rady Rodziców;
2. Rada Rodziców powinna przedstawić swoją opinię w terminie 14 dni od dnia otrzymania zawiadomienia o dokonywanej ocenie dorobku zawodowego nauczyciela. Nieprzedstawienie opinii Rady Rodziców nie wstrzymuje postępowania, o którym mowa w ust. 6;
3. Ocena dorobku zawodowego nauczyciela może być pozytywna lub negatywna. Ocena sporządzana jest na piśmie i zawiera uzasadnienie oraz pouczenie o możliwości wniesienia odwołania;
4. Od oceny dorobku zawodowego nauczycielowi służy odwołanie do organu sprawującego nadzór pedagogiczny w terminie 14 dni od dnia jej otrzymania. Organ sprawujący nadzór pedagogiczny rozpatruje odwołanie w terminie 21 dni. Ocena dorobku zawodowego nauczyciela ustalona przez organ sprawujący nadzór pedagogiczny jest ostateczna;
5. W przypadku niedotrzymania przez organ sprawujący nadzór pedagogiczny terminu rozpatrzenia odwołania, o którym mowa w ust. 9, nauczyciel jest dopuszczony odpowiednio do procedury egzaminacyjnej.

POSTĘPOWANIE KWALIFIKACYJNE

Nauczyciel stażysta składa wniosek o podjęcie postępowania kwalifikacyjnego w ciągu 14 dni od dnia otrzymania pozytywnej oceny dorobku zawodowego za okres stażu (art. 9d, ust. 2 Karty Nauczyciela). W przypadku niedotrzymania terminów złożenia wniosków, nauczyciel zobowiązany jest do ponownego odbycia stażu w pełnym wymiarze.

Dyrektor szkoły bez zwłoki powołuje komisję kwalifikacyjną (art. 9g, ust. 1 Karty Nauczyciela). Bez zwłoki, to znaczy w zakresie terminów przewidzianych w artykule 9b, ust. 3 KN, to jest w styczniu i lutym bądź w maju, czerwcu lub lipcu. Jeśli, na mocy postanowienia art. 8 rozporządzenia MENiS z dnia 1 grudnia 2004, nauczyciel kończący staż w danym roku szkolnym złoży wniosek wraz z dokumentacją do dnia 30 czerwca tego roku, postępowanie kwalifikacyjne lub egzaminacyjne powinno być zakończone przed końcem roku szkolnego (jeśli wniosek i dokumentacja spełniają wymagania formalne).

W skład komisji wchodzi (art. 9g, ust. 1 Karty Nauczyciela):

1. Dyrektor jako jej przewodniczący.
2. Nauczyciel mianowany lub dyplomowany zatrudniony w szkole bądź przewodniczący zespołu przedmiotowego.
3. Opiekun stażu.

NAUCZYCIEL KONTRAKTOWY

ROZPOCZĘCIE STAŻU

Nauczyciel kontraktowy po przepracowaniu dwóch lat rozpoczyna staż związany z kolejnym szczeblem awansu zawodowego-**nauczyciela mianowanego**, z początkiem roku szkolnego, nie później jednak niż w ciągu 14 dni od dnia rozpoczęcia zajęć, na swój wniosek skierowany do dyrektora szkoły (nauczyciel stażysta rozpoczynał staż bez złożenia wniosku).

W przypadku nawiązania stosunku pracy po upływie terminu, o którym mowa w ust. 1, nauczyciel nie rozpoczyna stażu do końca tego roku szkolnego. (art. 9d, ust 1 Karty Nauczyciela).

Staż ten trwa 2 lata i 9 miesięcy (art. 9c, ust. 1 Karty Nauczyciela).

POMOC

Nauczycielowi kontraktowemu odbywającemu staż, dyrektor szkoły przydziela spośród nauczycieli mianowanych lub dyplomowanych opiekuna, z tym, że w przedszkolach, szkołach i placówkach, o których mowa w art. 1 ust. 2 pkt 2, opiekunem nauczyciela kontraktowego może być także nauczyciel zajmujący stanowisko kierownicze (art.9c, ust. 4 Karty Nauczyciela). Zadania opiekuna stażu nauczyciela kontraktowego są takie same jak opiekuna nauczyciela stażysty.

ZADANIA NAUCZYCIELA KONTRAKTOWEGO

W okresie stażu nauczyciel realizuje własny plan rozwoju zawodowego, zatwierdzony przez dyrektora. Pod koniec stażu nauczyciel składa sprawozdanie na ręce dyrektora z realizacji tego planu (art. 9c,

ust. 3 Karty Nauczyciela). Szczegółowe postanowienia pozostawiono w gestii rozporządzeń MENiS z 14 listopada 2007 roku (art. 9g, ust. 10). W rozporządzeniu MENiS z 14 listopada 2007, w paragrafie 4 czytamy:

Nauczyciel kontraktowy ubiegający się o awans na stopień nauczyciela mianowanego w okresie odbywania stażu powinien w szczególności:

- 1) uczestniczyć w pracach organów szkoły związanych z realizacją zadań edukacyjnych, wychowawczych, opiekuńczych lub innych wynikających ze statutu oraz potrzeb szkoły,
- 2) samodzielnie lub przez udział w różnych formach doskonalenia zawodowego pogłębiać swoją wiedzę i umiejętności zawodowe,
- 3) poznawać przepisy dotyczące systemu oświaty, a w przypadku nauczycieli, o których mowa w art. 1 ust. 1 pkt 2 i 3 Karty Nauczyciela – przepisy dotyczące pomocy społecznej lub postępowania w sprawach nieletnich, w zakresie funkcjonowania szkoły, z uwzględnieniem specyfiki, typu i rodzaju szkoły, w której odbywa staż.

OCENA DOROBKU ZAWODOWEGO

Ocenę dorobku zawodowego nauczyciela za okres stażu ustala dyrektor szkoły. Szerzej kwestia oceny dorobku została omówiona w rozdziale dotyczącym nauczyciela stażysty. Procedury związane z egzaminem są również podobne, z tą jednak różnicą iż egzamin prowadzi organ prowadzący placówkę z jej przedstawicielem jako przewodniczącym, a w egzaminie bierze udział dodatkowo dwóch ekspertów z listy MEN.

NAUCZYCIEL MIANOWANY

ROZPOCZĘCIE STAŻU

Nauczyciel mianowany po roku pracy, na swój wniosek może rozpocząć staż celem uzyskania stopnia nauczyciela dyplomowanego. Staż ten trwa 2 lata i 9 miesięcy (art. 9c, ust. 1 Karty Nauczyciela). Nauczyciel mianowany nie ma opiekuna stażu, jednak również przygotowuje plan rozwoju zawodowego.

ZADANIA NAUCZYCIELA MIANOWANEGO

Zgodnie z rozporządzeniem MENiS z 1 grudnia 2004, paragraf 5, ust. 1, nauczyciel mianowany ubiegający się o awans na stopień nauczyciela dyplomowanego powinien w szczególności:

- 1) podejmować działania mające na celu doskonalenie warsztatu i metod pracy,
- 2) uczestniczyć w realizacji zadań wykraczających poza wykonywane obowiązki służbowe,
- 3) samodzielnie lub przez udział w różnych formach doskonalenia, pogłębiać wiedzę i umiejętności służące własnemu rozwojowi oraz podniesieniu poziomu pracy szkoły, w której nauczyciel jest zatrudniony (na mocy rozporządzenia MENiS z 14 listopada 2007, zamiast „uczestniczyć w różnych formach doskonalenia, służących własnemu rozwojowi oraz podniesieniu poziomu pracy szkoły, w której nauczyciel jest zatrudniony z uwzględnieniem specyfiki typu i rodzaju szkoły, w której odbywa staż”).

WYMAGANIA KWALIFIKACYJNE

Wymagania niezbędne do uzyskania stopnia nauczyciela dyplomowanego obejmują (według rozporządzenia :MENiS z 1 grudnia 2004, paragraf 5, ust. 2):

- 1) opracowywanie i wdrażanie przedsięwzięć i programów na rzecz doskonalenia swojej pracy i podwyższania jakości pracy szkoły, w tym wykorzystywanie i doskonalenie umiejętności stosowania technologii komputerowej i informacyjnej,
- 2) umiejętność dzielenia się swoją wiedzą i doświadczeniem z innymi pracownikami szkoły,
- 3) realizację co najmniej czterech z następujących zadań:
 - a) opracowanie i wdrożenie programu dotyczącego działań edukacyjnych, wychowawczych, opiekuńczych lub innych związanych odpowiednio z oświatą, pomocą społeczną lub postępowaniem w sprawach nieletnich,
 - b) opracowanie co najmniej dwóch publikacji, referatów lub innych materiałów związanych z wykonywaną pracą i (dodano na mocy rozporządzenia MENiS z 14 listopada 2007) opublikowanie ich, wygłoszenie lub popularyzację w innej formie; w przypadku nauczycieli szkół artystycznych za spełnienie tego zadania uznaje się także prowadzenie aktywnej działalności artystycznej,
 - c) prowadzenie otwartych zajęć, w szczególności dla nauczycieli stażystów i nauczycieli kontraktowych, lub podejmowanie działań związanych z wewnątrzszkolnym doskonaleniem zawodowym.

POSTĘPOWANIE KWALIFIKACYJNE

Nauczyciel mianowany może złożyć wniosek o podjęcie postępowania kwalifikacyjnego w okresie 3 lat od dnia otrzymania pozytywnej oceny dorobku zawodowego za okres stażu (art. 9d, ust. 2 Karty Nauczyciela).

Komisję kwalifikacyjną powołuje organ sprawujący nadzór pedagogiczny. W skład komisji wchodzi (art. 9g, ust. 3 Karty Nauczyciela):

- 1) przedstawiciel organu sprawującego nadzór pedagogiczny, jako jej przewodniczący, a w przypadku nauczyciela, o którym mowa w art. 9g ust. 1 – także przedstawiciel organu prowadzącego szkołę,
- 2) dyrektor (wicedyrektor) szkoły, z wyjątkiem przypadku nauczyciela, o którym mowa w pkt 1,
- 3) trzech ekspertów z listy ekspertów ustalonej przez ministra właściwego do spraw oświaty i wychowania.

Dokumenty składane przez nauczycieli mianowanych na dyplomowanych (paragraf 7 rozporządzenia MENiS z 1 grudnia 2004):

1. Dokumenty potwierdzające kwalifikacje oraz akt nadania stopnia awansu nauczyciela mianowanego;
2. Zaświadczenie dyrektora szkoły o wymiarze zatrudnienia oraz zajmowanych stanowiskach na terenie szkoły.
3. Zatwierdzenie planu rozwoju oraz sprawozdanie z realizacji.
4. Ocena dorobku.
5. Dokumentacja potwierdzająca spełnienie wymagań w paragrafie 5 ust. 2 rozporządzenia.

NADANIE STOPNIA NAUCZYCIELA DYPLOMOWANEGO

Nauczycielowi mianowanemu akt nadania stopnia **nauczyciela dyplomowanego** wręcza organ sprawujący nadzór pedagogiczny (art. 9b, ust. 4 Karty Nauczyciela). Jest to ostatni stopień awansu zawodowego nauczyciela, jednakże istnieje jeszcze możliwość uzyskania tytułu honorowego **profesora oświaty**. Według art. 9i Karty Nauczyciela, nauczycielowi dyplomowanemu, posiadającemu co najmniej 20-letni okres pracy w zawodzie nauczyciela, w tym co najmniej 10-letni okres pracy jako nauczyciel dyplomowany, oraz znaczący i uznany dorobek zawodowy, na wniosek Kapituły do Spraw Profesorów Oświaty, może być nadany przez ministra właściwego do spraw oświaty i wychowania tytuł honorowy profesora oświaty;

Wnioski do Kapituły o nadanie tytułu honorowego profesora oświaty składa organ sprawujący nadzór pedagogiczny; Minister właściwy do spraw oświaty i wychowania określi, w porozumieniu z właściwymi ministrami, w drodze odrębnego rozporządzenia, sposób powoływania Kapituły, o której mowa w ust. 1; tryb jej pracy, kryteria oceny dorobku zawodowego nauczycieli oraz tryb składania wniosków o nadanie tytułu honorowego profesora oświaty.

Poszczególne szczeble awansu zawodowego nauczycieli są motywowane finansowo, zaś cały system AWANSU zawodowego został uznany za jedną z kluczowych zmian w reformie polskiego systemu edukacji.

2.6. NOWA PODSTAWA PROGRAMOWA

Reforma systemu polskiej edukacji rozpoczęta 1 września 1999 roku zapoczątkowała szereg istotnych zmian związanych ze strukturą organizacyjną, merytoryczną i formalną funkcjonowania placówek oświatowych. Konsekwencją nowego spojrzenia na cele i zadania współczesnej szkoły jest zaproponowana przez Ministra Edukacji Narodowej – reforma programowa.

Reforma programowa polega na dostosowaniu celów oraz treści kształcenia w zakresie poszczególnych przedmiotów nauczania do zmieniającej się rzeczywistości. Bez zmian pozostaje struktura systemu – typy szkół oraz liczba lat nauki w każdej z nich.

Zreformowane cele i treści kształcenia zostały zdefiniowane w *Rozporządzeniu Ministra Edukacji Narodowej z 23 grudnia 2008 r. w sprawie podstawy programowej wychowania przedszkolnego oraz kształcenia ogólnego w poszczególnych typach szkół*, zwanym potocznie podstawą programową. Zostało ono opublikowane w Dzienniku Ustaw nr 4, poz. 17 z dnia 15 stycznia 2009 r.

Reforma programowa będzie wdrażana stopniowo – rok po roku. W roku szkolnym 2009/2010 reforma objęła przedszkola, pierwsze klasy szkół podstawowych oraz pierwsze klasy gimnazjów.

W następnym roku szkolnym – klasy pierwsze i drugie szkół podstawowych i gimnazjów, zaś w kolejnych latach obejmie dalsze klasy.

Wdrażanie reformy programowej w liceach ogólnokształcących i zasadniczych szkołach zawodowych zakończy się za cztery lata, w roku 2015; w technikach i liceach artystycznych – w roku 2016, zaś w liceach uzupełniających – w roku 2017.

Podczas nauki w liceum lub technikum uczeń będzie kontynuował aż do matury naukę w zakresie obowiązkowych przedmiotów maturalnych: języka polskiego, języków obcych i matematyki. Ponadto, każdy uczeń wybierze kilka przedmiotów (może wybierać także spośród wymienionych wyżej), których będzie się uczył w zakresie rozszerzonym, w znacznie większej niż obecnie liczbie godzin. Taka organizacja procesu nauczania pozwoli uczniom w każdym z wybranych przedmiotów osiągnąć wysoki poziom.

Ponieważ celem reformy programowej jest poprawa efektów kształcenia, wiadomości oraz umiejętności, które uczniowie o przeciętnych uzdolnieniach mają zdobyć na kolejnych etapach kształcenia, w przytoczonym wyżej rozporządzeniu wyrażony został język wymagań.

Wyodrębniono w postaci wymagań ogólnych podstawowe cele kształcenia dla każdego przedmiotu nauczania. Wskazują one na umiejętności wysokiego poziomu (np. rozumowanie w naukach ścisłych i przyrodniczych), których kształtowanie jest najważniejszym zadaniem nauczyciela każdego przedmiotu.

Nowa podstawa programowa przywiązuje też bardzo dużą wagę do wychowania, a w szczególności do kształtowania właściwych postaw uczniów. Ponieważ jest to zadaniem każdego nauczyciela, katalog kształtowanych postaw poprzedza w podstawie opisy poszczególnych przedmiotów.

Zgodnie z założeniami reformy już od roku szkolnego 2009/2010:

- Nauczyciele - na podstawie znowelizowanej Karty Nauczyciela - mają obowiązek, poza swoim pensum, przepracować co najmniej jedną godzinę tygodniowo z uczniami w sposób wychodzący naprzeciw ich indywidualnym potrzebom - udziela-

jąc im pomocy w przezwyciężaniu trudności, rozwijaniu zdolności lub pogłębianiu zainteresowań.

- Nowy ramowy plan nauczania jest bardziej elastyczny: określa minimalną liczbę godzin przeznaczonych na realizację, każdego przedmiotu w całym cyklu kształcenia, zamiast – jak wcześniej – określać tygodniową liczbę godzin. Dyrektor szkoły odpowiada za organizację zajęć która zagwarantuje, że łączne sumy godzin w ciągu trzech lat zajęć z każdego przedmiotu nie będą mniejsze niż określone w ramowym planie nauczania, zaś efekty zapisane w podstawie programowej zostaną osiągnięte. Możliwość nierównomiernego rozłożenia godzin w trakcie roku szkolnego można wykorzystać w celu zorganizowania całych dni nauki poza szkołą. Godziny tak zaplanowanych zajęć mogą być doliczone do czasu pracy uczniów przeznaczonego na konkretny przedmiot oraz do pensum realizowanego przez nauczyciela.

2.6.1. ZMIANY DOTYCZĄCE WYBORU PODRĘCZNIKÓW ORAZ PROGRAMÓW NAUCZANIA

Podobnie jak dotychczas nauczyciel ma prawo wyboru podręcznika spośród podręczników dopuszczonych do użytku szkolnego przez Ministra Edukacji Narodowej. Nauka w klasach objętych reformą programową może się odbywać jedynie na podstawie podręczników dopuszczonych do użytku szkolnego i zgodnych z nową podstawą programową. Aktualny wykaz tych podręczników znajduje się na witrynie internetowej

<http://www.reformaprogramowa.men.gov.pl/nowepodreczniki>.

Zgodnie z ustawą o systemie oświaty dyrektor szkoły podaje do

publicznej wiadomości **do dnia 15 czerwca** zestaw podręczników, które będą obowiązywać w następnym roku szkolnym. Nauczyciele mają zatem czas na wybór podręczników, które będą obowiązywać od początku kolejnego roku szkolnego, do czerwca danego roku.

Wdrażając ideę zwiększania elastyczności procesu kształcenia, program wychowania przedszkolnego lub program nauczania dopuszcza do użytku w danej szkole dyrektor szkoły, na wniosek nauczyciela lub nauczycieli, po zasięgnięciu opinii rady pedagogicznej. Dyrektor szkoły, przed dopuszczeniem do użytku w szkole zaproponowanego przez nauczyciela programu nauczania ogólnego, będzie mógł zasięgnąć opinii: nauczyciela mianowanego lub dyplomowanego, posiadającego wykształcenie wyższe i kwalifikacje wymagane do prowadzenia zajęć edukacyjnych, dla których program jest przeznaczony, doradcy metodycznego lub zespołu nauczycielskiego, zespołu przedmiotowego lub innego zespołu problemowo-zadaniowego, który pomoże mu ocenić, czy dany program spełnia wymagania stawiane tego rodzaju dokumentom.

Zestaw dopuszczonych w ten sposób programów wychowania przedszkolnego lub programów nauczania powinien uwzględniać całość odpowiednio podstawy programowej wychowania przedszkolnego lub podstawy programowej kształcenia ogólnego.

W związku z powyższym Minister Edukacji Narodowej nie dopuszcza już do użytku szkolnego programów wychowania przedszkolnego i programów nauczania, a uzyskanie przez program nauczania dopuszczenia do użytku szkolnego na podstawie dotychczasowych przepisów nie oznacza dopuszczenia programu do użytku w danej szkole, które może nastąpić jedynie w trybie opisanym powyżej.

Nauczyciel może:

- ▶ opracować program samodzielnie bądź we współpracy z innymi nauczycielami; albo
- ▶ przedstawić dyrektorowi szkoły program opracowany przez innego autora (autorów), np. może wybrać program nauczania spośród programów dostępnych na rynku, jeśli uważa, że taki właśnie program najlepiej odpowiada potrzebom jego uczniów i warunkom, w jakich pracuje;

albo

- ▶ przedstawić program opracowany przez innego autora (autorów) wraz z dokonanymi przez siebie modyfikacjami.

2.6.2. OBNIŻENIE WIEKU SZKOLNEGO

Już od 2002 r. wszystkie polskie sześciolatki są objęte obowiązkową edukacją w tzw. „zerówkach”. W pierwotnym zamyśle miały to być zajęcia przygotowujące dzieci do podjęcia nauki w szkole. Jednak współczesne polskie sześciolatki, podobnie jak ich rówieśnicy w większości krajów Europy, coraz wcześniej wykazują dojrzałość do podjęcia nauki oraz dużą ciekawość poznawczą. Dlatego często zajęcia w oddziałach zerowych w sposób naturalny wkraczają w obszar zadań typowo szkolnych: nierzadko dzieci rozpoczynają tu naukę czytania, pisania i liczenia. Dla większości dzieci opanowanie tych umiejętności wymaga czasu nauki dłuższego niż jeden rok – nie jest korzystne przerywanie tej nauki, wywołane koniecznością przejścia dziecka do „prawdziwej” szkoły i zmianą nauczyciela prowadzącego. Dlatego polska szkoła dojrzała do tego, by objąć opieką i nauką także dzieci sześcioletnie.

Wcześniejsze podjęcie nauki to wcześniejsze rozpoczęcie procesu wyrównywania szans edukacyjnych i korekty ewentualnych deficytów, a także wcześniejsze rozpoznanie szczególnych uzdolnień dziecka. Zapoczątkowanie tych procesów w szkole, czyli w środowisku, które obejmie ucznia opieką na sześć lat, pozwala na właściwe rozplanowanie w czasie działań wspierających rozwój dziecka.

Na wiele pytań dotyczących obniżania wieku szkolnego można znaleźć odpowiedź na stronie:

www.6latki.men.gov.pl

Kiedy sześciolatek trafi do pierwszej klasy?

Rodzice (opiekunowie prawni) wszystkich dzieci urodzonych w latach 2003, 2004 i 2005, które jako pięciolatki miały kontakt z edukacją przedszkolną, będą mieli prawo wyboru, czy ich dziecko pójdzie do szkoły jako sześćcio – czy jako siedmiolatek.

Oznacza to, że w latach szkolnych: 2009/2010, 2010/2011 i 2011/2012 w salach szkolnych usiądą obok siebie sześciolatek i siedmiolatek pierwszoklasiści. Zależnie od liczby i wieku uczniów zgłaszających się do klas pierwszych oraz ich wcześniejszego doświadczenia edukacyjnego, dyrektor szkoły podstawowej może podjąć decyzję o łącznym lub rozdzielnym organizowaniu nauczania 6 – i 7-latków. Wszyscy oni podejmą naukę według nowej podstawy programowej i nowych programów nauczania.

Do chwili obecnej obowiązek przedszkolny rozpoczyna się z początkiem roku szkolnego w tym roku kalendarzowym, w którym dziecko kończy sześć lat. Dzieci w wieku lat sześciu są obowiązane do odbycia rocznego przygotowania przedszkolnego. Planowana zmiana obowiązujących w tym zakresie przepisów spowoduje jednak obni-

żenie wieku obowiązkowego nauczania. Po wprowadzeniu uchwalonych zmian przygotowanie przedszkolne będą mogły odbyć dzieci w wieku lat pięciu, natomiast od roku 2012 obowiązek przedszkolny obejmie wszystkie pięciolatki. Ustawa przewiduje dwie możliwe formy realizacji obowiązku rocznego przygotowania przedszkolnego: w przedszkolu lub w oddziale przedszkolnym szkoły podstawowej. Każda z tych form jest równouprawniona, a wybór pomiędzy nimi przysługuje co do zasady rodzicom dziecka. W szczególnych przypadkach dyrektor szkoły może zezwolić na spełnienie przez dziecko obowiązku przedszkolnego poza przedszkolem albo oddziałem przedszkolnym.

2.6.3. KWALIFIKACJE NAUCZYCIELI

Rozporządzenie MEN które weszło w życie 1 września 2009 roku, w sprawie szczegółowych kwalifikacji wymaganych od nauczycieli oraz określenia szkół i wypadków, w których można zatrudnić nauczycieli niemających wyższego wykształcenia lub ukończonego zakładu kształcenia nauczycieli, doprecyzowało i uporządkowało wcześniej obowiązujące wymagania kwalifikacyjne.

Zgodnie z nowym rozporządzeniem, oprócz nauczycieli, którzy ukończyli studia na kierunku zgodnym z nauczaniem przedmiotem lub rodzajem prowadzonych zajęć, kwalifikacje posiadać będą osoby, które ukończyły studia wyższe na kierunku, którego zakres określony w standardzie kształcenia dla danego kierunku w grupie treści podstawowych i kierunkowych obejmuje zakres nauczanego przedmiotu lub prowadzonych zajęć.

Uelastyczniono przepis dotyczący kwalifikacji do nauczania na wczesnym etapie edukacyjnym (przedszkole i klasy I-III

szkoły podstawowej). W nowym stanie prawnym kwalifikacje do zajmowania stanowiska nauczyciela w przedszkolach i klasach I-III szkół podstawowych posiada osoba, która ukończyła studia wyższe na kierunku pedagogika w specjalności przygotowującej do pracy z dziećmi w wieku przedszkolnym lub wczesnoszkolnym. Prawo do nauczania na wczesnym etapie edukacyjnym ma również osoba, która legitymuje się dyplomem ukończenia zakładu kształcenia nauczycieli w specjalności przygotowującej do pracy z dziećmi w wieku przedszkolnym lub wczesnoszkolnym.

Podniesiono wymagania kwalifikacyjne w stosunku do nauczycieli zatrudnionych w zasadniczych szkołach zawodowych. Zgodnie z przepisami nowego rozporządzenia nauczyciel zasadniczej szkoły zawodowej musi legitymować się wykształceniem co najmniej wyższym zawodowym oraz przygotowaniem pedagogicznym. Zgodnie z przepisami zawartymi w projekcie ustawy o zmianie ustawy o systemie oświaty, w uzasadnionych przypadkach w szkołach zawodowych możliwe będzie zatrudnienie za zgodą organu prowadzącego i na zasadach określonych w Kodeksie Pracy osoby nieposiadającej kwalifikacji nauczycielskich.

Wymieniono wszystkie typy i rodzaje szkół specjalnych z podziałem na niepełnosprawności uczniów, jak również określono precyzyjnie wymagania kwalifikacyjne wobec nauczycieli w takich szkołach. Określono kwalifikacje do prowadzenia zajęć wczesnego wspomaganie rozwoju dziecka od momentu wykrycia niepełnosprawności do rozpoczęcia nauki w szkole.

W nowym rozporządzeniu wprowadzono przepisy dotyczące wymagań kwalifikacyjnych wobec nauczycieli zajmujących stanowiska wychowawcy w młodzieżowych ośrodkach wychowawczych

i młodzieżowych ośrodkach socjoterapii, nauczyciela psychologa, nauczyciela-pedagoga, nauczyciela-logopedy i nauczyciela-doradcy zawodowego w szkołach i placówkach.

Określono kwalifikacje do zajmowania stanowiska nauczyciela wychowawcy w świetlicach szkolnych i nauczyciela wychowawcy w internatach. Zgodnie z przepisami nowego rozporządzenia, kwalifikacje do pracy na stanowisku nauczyciela wychowawcy w świetlicach szkolnych i internatach będzie posiadać m. in. osoba, która ma kwalifikacje do zajmowania stanowiska nauczyciela w tym typie szkoły, w której prowadzona jest świetlica lub internat.

Określono kwalifikacje do prowadzenia zajęć edukacyjnych w zakresie udzielania pierwszej pomocy w szkołach i placówkach systemu oświaty (przepis wchodzi w życie z dniem 1 września 2010 r.) Konieczność prowadzenia zajęć edukacyjnych w zakresie udzielania pierwszej pomocy w szkołach i placówkach systemu oświaty wynika z przepisów ustawy z dnia 8 września 2006 r. o Państwowym Ratownictwie Medycznym (Dz. U. Nr 191, poz. 1410, z późn. zm.).

2.6.4. NADZÓR PEDAGOGICZNY

Celem rozporządzenia jest wzmocnienie systemu nadzoru pedagogicznego ukierunkowaniem jego sprawowania na dokonywanie analizy i oceny jakości działalności edukacyjnej zarówno szkół, jak i placówek.

Nadzór pedagogiczny ma służyć doskonaleniu systemu oświaty i zgodnie z art. 33 ust. 1 i 2 ustawy o systemie oświaty polega na:

- 1) ocenianiu stanu i warunków działalności dydaktycznej, wychowawczej, opiekuńczej szkół, placówek i nauczycieli,
- 2) analizowaniu i ocenianiu efektów działalności dydaktycznej, wychowawczej i opiekuńczej oraz innej działalności statutowej szkół i placówek,
- 3) udzielaniu pomocy szkołom, placówkom i nauczycielom w wykonywaniu ich zadań dydaktycznych, wychowawczych i opiekuńczych,
- 4) inspirowaniu nauczycieli do innowacji pedagogicznych, metodycznych, organizacyjnych.

W odniesieniu do szkół i placówek niepublicznych, zgodnie z art. 89 ustawy o systemie oświaty, przepis art. 33 ustawy stosuje się odpowiednio. Oznacza to, że w tych szkołach i placówkach nadzór pedagogiczny musi być sprawowany z uwzględnieniem organizacji i zakresu zadań organów szkoły lub placówki, określonych w statucie szkoły lub placówki.

Nadzór pedagogiczny będzie sprawowany w sposób planowy lub doraźny i będzie uwzględniał jawność wymagań oraz zasadę pozyskiwania informacji o szkole lub placówce z różnych źródeł, z uwzględnieniem informacji pozyskiwanych w toku nadzoru sprawowanego przez dyrektora szkoły lub placówki.

Warunkiem umożliwiającym sprawowanie nadzoru pedagogicznego jest współpraca organów sprawujących nadzór pedagogiczny, organów prowadzących szkoły i placówki, dyrektorów szkół i placówek oraz nauczycieli.

Podstawowe cele opisanego w rozporządzeniu modelu sprawowania nadzoru pedagogicznego to:

- 1) umożliwienie zespołom szkolnym (dyrektorom wraz z nauczycielami) efektywnej pracy nad poprawianiem jakości pracy szkół i placówek przez dostarczanie informacji na temat tej jakości;
- 2) dostarczenie informacji i narzędzi do sprawdzania poziomu wypełniania przez szkoły i placówki wymagań określonych w rozporządzeniu;
- 3) umożliwienie dokonywania analiz dotyczących jakości pracy szkół i placówek.

Przesłanką do wprowadzenia przedmiotowych zmian jest fakt, że dotychczasowy nadzór pedagogiczny w niewystarczający sposób skupiał się na ocenie jakości pracy szkoły lub placówki i nie zapewniał jej właściwego wsparcia w celu podniesienia poziomu kształcenia i realizowania planów poprawy i rozwoju. W niewielkim stopniu wykorzystywany był w celu doskonalenia pracy szkół i placówek wewnętrzny nadzór pedagogiczny, sprawowany przez dyrektora szkoły lub placówki.

Najważniejszymi powodami decydującymi o konieczności poprawy i wzmocnienia systemu nadzoru pedagogicznego i oceny jakości pracy szkół i placówek są:

- 1) brak efektywności i zdolności adaptacyjnej obecnego systemu nadzoru pedagogicznego do tempa i zakresu przemian oraz potrzeb edukacyjnych społeczeństwa (badanie pracy poszczególnych kuratoriów oświaty potwierdza znikomą użyteczność obecnego nadzoru pedagogicznego dla podnoszenia jakości pracy szkół i placówek);

- 2) niezadowolająca praca szkół i placówek oraz organów prowadzących w celu poprawy jakości kształcenia, powodująca nierówności edukacyjne o charakterze środowiskowym, które są problemem w mniej rozwiniętych częściach kraju (podkreślić należy, że wyrównywanie szans edukacyjnych było jednym z fundamentalnych celów reformy oświatowej, tymczasem przez obecne organa nadzoru pedagogicznego zadanie to jest realizowane w sposób niepełny);
- 3) konieczność pozyskiwania rzetelnej informacji niezbędnej do kreowania polityki oświatowej państwa, a także polityki oświatowej na poziomie regionalnym i lokalnym;
- 4) zapewnienie możliwości wielokierunkowego rozwoju osobistego i społecznego uczniów i nauczycieli, zgodnego z ich aspiracjami i możliwościami.

Rozporządzenie zakłada poprawę efektywności systemu oświaty przez ukierunkowanie nadzoru pedagogicznego na działania mające na celu ocenę jakości działalności dydaktycznej, wychowawczej i opiekuńczej oraz innej działalności statutowej szkół i placówek oraz wspomaganie pracy szkół i placówek w dążeniu do uzyskiwania pożądanej jakości.

Fundamentalne założenie nowego modelu nadzoru pedagogicznego rozgranicza trzy zadania nadzorcze organów sprawujących ten nadzór, w tym kuratorów oświaty. Do zadań tych należą:

- 1) ewaluacja działalności edukacyjnej szkół i placówek;
- 2) kontrola przestrzegania przepisów prawa dotyczących działalności dydaktycznej, wychowawczej i opiekuńczej szkół, placówek i nauczycieli;

- 3) wspomaganie pracy szkół i placówek oraz nauczycieli w zakresie ich działalności dydaktycznej, wychowawczej i opiekuńczej oraz innej działalności statutowej.

Istotą zmiany jest więc odejście od tradycyjnego (instrumentalnego) ujęcia nadzoru pedagogicznego jako działalności diagnostyczno-oceniającej i wspomagającej na rzecz rozumienia ukierunkowanego na przedmiot tego nadzoru, ze szczególnym uwzględnieniem analizy i oceny efektów działalności dydaktycznej, wychowawczej i opiekuńczej oraz innej działalności statutowej szkół i placówek. Dotychczasowy nadzór pedagogiczny, w części diagnostyczno-oceniającej, skupiał się głównie na badaniu zgodności działalności szkół i placówek z przepisami prawa.

Wyodrębnienie ewaluacji, ukierunkowanej na badanie przebiegających w szkole lub placówce procesów i ich wpływu na osiągnięte efekty, stanowi realizację wymagania ustawowego, jakim jest „analizowanie i ocenianie efektów działalności dydaktycznej, wychowawczej i opiekuńczej oraz innej działalności statutowej szkół i placówek”. Uwzględnienie w tych analizach uwarunkowań środowiskowych funkcjonowania szkół i placówek oraz realizacji zadań w zakresie zarządzania pozwoli na uzyskanie odpowiedzi na pytania: „Jaka jest badana szkoła?”, „Jakie są jej atuty?” i „Co wymaga poprawy?”. Analizy uogólnione pozwolą na uzyskanie informacji o tym, jaka jest polska szkoła.

Zgodnie z opisanym w rozporządzeniu modelem, nadzór pedagogiczny będzie sprawowany w trybie działań planowych lub doraźnych. Działania planowe prowadzone przez kuratorów oświaty będą dotyczyły realizacji, ustalonych przez ministra właściwego do spraw oświaty i wychowania, podstawowych kierunków polityki oświatowej państwa, w tym zadań z zakresu nadzoru pedagogicznego. Działania

doraźne będą prowadzone przez organy sprawujące nadzór pedagogiczny w przypadku, gdy zaistnieje potrzeba podjęcia działań nieujętych w planie nadzoru pedagogicznego.

Organ sprawujący nadzór pedagogiczny, do 31 sierpnia roku szkolnego poprzedzającego rok szkolny, w którym będzie sprawowany nadzór pedagogiczny, będzie podawał do publicznej wiadomości plan nadzoru pedagogicznego zawierający zakres ewaluacji problemowej oraz tematykę kontroli, planowanych do przeprowadzenia w szkołach i placówkach.

2.7. KRAJOWE RAMY KWALIFIKACJI

Idea Europejskich Ram Kwalifikacji (ERK) pojawiła się w 2004 roku, została sformułowana przez Komisję Europejską w październiku 2006 roku, a po dyskusjach formalnie przyjęta przez Parlament Europejski w dniu 23 kwietnia 2008 roku⁵. Zalecenie to poprzedzone zostało decyzją konferencji ministrów odpowiedzialnych za szkolnictwo wyższe, podjętej w Bergen w 2005 roku, w czasie której uznano, że kraje uczestniczące w Procesie Bolońskim powinny wdrożyć Ramy Kwalifikacji dla Europejskiego Obszaru Szkolnictwa Wyższego⁶. Istotnym uzupełnieniem Zalecenia Parlamentu i Rady w sprawie ERK z 2008 r. było Zalecenie z 18 czerwca 2009 r. dotyczące edukacji zawodowej⁷

[5] Zalecenie Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 23 kwietnia 2008 r. w sprawie Europejskich Ram Kwalifikacji dla Uczenia się przez Całe Życie.

[6] Framework for Qualifications of the European Higher Education Area.

[7] Zalecenie Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 18 czerwca 2009 r. w sprawie ustanowienia europejskiego systemu transferu osiągnięć w kształceniu i szkoleniu zawodowym (ECVET).

ERK to pierwszy międzynarodowy układ odniesienia, który obejmuje wszystkie kwalifikacje i oparty jest całkowicie na efektach uczenia się. Celem ERK jest ułatwienie porównywania kwalifikacji zdobywanych w różnym czasie, miejscach i formach, lepsze dostosowanie kwalifikacji do potrzeb rynku pracy oraz społeczeństwa obywatelskiego, a co za tym idzie wzrost mobilności siły roboczej, promowanie uczenia się przez całe życie oraz rozwój społeczeństw rozwiniętej demokracji.

Europejskie ramy kwalifikacji zostały tak zaprojektowane, aby stanowić *system* układ odniesienia dla różnych systemów i ram kwalifikacji w Europie. W tym sensie stanowią metasytem dla systemów krajowych. W procesie wdrażania Europejskich Ram Kwalifikacji zakłada się, że każdy kraj powinien odnieść swoje krajowe kwalifikacje do ośmiu poziomów Europejskich Ram Kwalifikacji za pośrednictwem krajowych ram kwalifikacji lub inaczej zdefiniowanych poziomów w krajowym systemie kwalifikacji. ERK pozwalają na zintegrowanie w jednym opisie efektów uczenia się uzyskiwanych w systemie edukacji ogólnej, wyższej oraz zawodowej (łącznie ze szkoleniami) – formalnej i nieformalnej.

Nad wdrożeniem Europejskich Ram Kwalifikacji czuwa Grupa Doradcza (*EQF Advisory Group*) posiadająca mandat Komisji Europejskiej, władz państw członkowskich jak również partnerów społecznych.

Przyjmuje się, że docelowo wszystkie kwalifikacje nadawane w Europie (poświadczane przez dyplomy, świadectwa, certyfikaty, upoważnienia) będą zawierały odniesienie do Europejskich Ram Kwalifikacji. Przystąpienie do programu wdrożenia krajowych ram jest dobrowolne, ale dla państw, które się na to zdecydują, zalecane jest przyjęcie następujących terminów realizacji:

- Do 2010: powiązanie krajowych systemów edukacji z europejskimi ramami kwalifikacji za pośrednictwem krajowych ram kwalifikacji
- Do 2012: podjęcie decyzji o umieszczaniu na krajowych dokumentach poświadczających uzyskane kwalifikacje odniesienia do stosownego poziomu Europejskich Ram Kwalifikacji.

Polska podjęła prace nad przygotowaniem i wdrożeniem Krajowych Ram Kwalifikacji. Od roku 2006 działa Grupa Robocza przy Ministerstwie Szkolnictwa Wyższego, zaś od października 2008 r. rozpoczęły się prace w ramach projektu „Opracowanie bilansu kwalifikacji i kompetencji dostępnych na rynku pracy w Polsce oraz modelu Krajowych Ram Kwalifikacji”. Podstawowym celem tego projektu w latach 2008/09 było opracowanie modelu polskich ram kwalifikacji (PRK) oraz wstępnych wytycznych do ich wdrożenia.. Opracowanie to ma być merytoryczną podstawą przygotowania odpowiednich rozporządzeń wykonawczych i realizacji kolejnych etapów wdrażania ram. Dla osiągnięcia tego celu niezbędne jest przygotowanie „bilansu kompetencji i kwalifikacji”, jakie można uzyskać w Polsce: dla potrzeb rynku pracy i innych – bilans ten sporządzany jest w oparciu o szeroko zakrojone badanie empiryczne.

Przygotowywane Polskie Ramy Kwalifikacji powinny być kompatybilne z Europejskimi Ramami Kwalifikacji oraz powstawać w zgodzie z zasadami referencji opracowanymi przez Grupę Doradczą. Dwie z tych zasad mają szczególne znaczenie. Po pierwsze – prace muszą być prowadzone z uwzględnieniem kontekstu międzynarodowego, co oznacza uczestnictwo przedstawicieli Polski w Advisory Group i innych gremiach europejskich zajmujących się ramami, a równocześnie współpracę z zespołami opracowującymi ramy w innych krajach w celu wymiany doświadczeń. Po drugie – prace powinny być prowadzone

z udziałem znaczących przedstawicieli wszystkich interesariuszy ram. Realizatorem obecnego projektu jest Ministerstwo Edukacji Narodowej, ale zgodnie z tą zasadą, działania na rzecz opracowania modelu i wprowadzenia PRK w życie będą musiały być prowadzone we współpracy z wszystkimi głównymi interesariuszami ram kwalifikacji, a w szczególności: z wieloma innymi ministerstwami, z podmiotami prowadzącymi kształcenie i szkolenia, z pracodawcami, z instytucjami reprezentującymi osoby uczące się i pracujące – i z wieloma innymi podmiotami. Ta współpraca powinna umożliwić powstanie zintegrowanych ram kwalifikacji, umożliwiających jasne i jednoznaczne przypisanie każdej kwalifikacji do właściwego poziomu. Dla koordynacji działań wielu podmiotów zaangażowanych w sprawę tworzenia, wdrażania, a następnie użytkowania ram kwalifikacji, potrzebna jest odpowiednia instytucja. Właściwe jej wytypowanie i umocowanie jest obowiązkiem państwa.

Najważniejszą zmianą w systemach edukacji i szkoleń wnoszoną przez Europejskie i Krajowe Ramy Kwalifikacji powinna być budowa programów edukacyjnych w oparciu o efekty uczenia się, które podlegają walidacji. To wyznacza konieczność wyboru takiej metody implementacji ram, aby ich wdrożenie nie stało się zabiegiem biurokratycznym, lecz przyniosło pożądane zmiany w istniejącym dziś polskim systemie kwalifikacji.⁸

[8] G. Tadeusiewicz, A. Iwicka-Okońska, *Europejskie i krajowe ramy kwalifikacji*, „Przegląd Edukacyjny” 2011 nr 2.

2.8. REFORMA W KSZTAŁCENIU ZAWODOWYM

ZMIANY W KSZTAŁCENIU ZAWODOWYM

I USTAWICZNYM

Z początkiem 2010 roku ruszyła kampania informacyjna Ministerstwa Edukacji Narodowej na temat zmian, które wejdą w życie od 2012 roku w szkołach ponadgimnazjalnych. Zaczną wówczas obowiązywać nowe podstawy programowe w kształceniu ogólnym i zawodowym.

Głównymi przesłankami modernizacji kształcenia zawodowego w Polsce są m.in.: globalizacja i rosnący udział handlu międzynarodowego, mobilność geograficzna i zawodowa, przekształcenia w gospodarce, nowe techniki i technologie (szczególnie informacyjno-komunikacyjne) oraz zmiany w organizacji pracy, wynikające częściowo ze zmian technologicznych i wzrostu oczekiwań pracodawców w zakresie poziomu umiejętności pracowników. Z tej perspektywy niezwykle istotna jest idea uczenia się przez całe życie (*life long learning – LLL*), zgodnie z którą do kwalifikacji i umiejętności wymaganych na rynku pracy można dochodzić różnymi drogami, poprzez kształcenie w trybie formalnym (szkolnym), pozaformalnym (doksztalcanie, doskonalenie i szkolenie) oraz nieformalnym (samouczenie się oraz doświadczenie uzyskane w pracy).

Powoduje to ciągłą konfrontację szkolnictwa zawodowego z tymi wymaganiami, a w konsekwencji wymusza dostosowywanie podaży umiejętności do potrzeb rynku pracy, oczekującego nowych umiejętności w nowych miejscach pracy (*newskills fornewjobs*).

18 stycznia 2010 roku w Gdańsku, Minister Oświaty Katarzyna Hall rozpoczęła cykl 16 wojewódzkich konferencji związanych z kierunkami zmian w kształceniu zawodowym oraz kształceniu uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi i organizacji pomocy psychologiczno – pedagogicznej.

Polska nie spełnia europejskich wymagań związanych z wzajemnym uznawaniem kwalifikacji w Unii Europejskiej, kompetencjami kluczowymi, ramami kwalifikacji i strategią uczenia się przez całe życie. Dlatego resort zdecydował, że w kształceniu zawodowym musi się zmienić:

- › klasyfikacja zawodów,
- › system egzaminów potwierdzających kwalifikacje zawodowe,
- › struktura i organizacja kształcenia zawodowego,
- › kształcenie i doskonalenie nauczycieli,
- › udział pracodawców i podbudowa programowa w kształceniu zawodowym.

Niezwykle istotna jest idea uczenia się przez całe życie (life long learning – LLL), zgodnie z którą do kwalifikacji i umiejętności wymaganych na rynku pracy będzie można dochodzić różnymi drogami poprzez kształcenie w trybie:

- › formalnym – szkolnym,
- › pozaformalnym – doksztalcanie, doskonalenie i szkolenie,
- › nieformalnym – samouczenie się oraz doświadczenie uzyskane w pracy.

Ministerstwo proponuje przeprowadzenie takich zmian w systemie edukacji zawodowej, aby wiedza i umiejętności nabywane w procesie kształcenia umożliwiały absolwentom odnalezienie swojego miejsca na rynku pracy zgodnie z potwierdzonymi kwalifikacjami. Raporty z badań prowadzonych na potrzeby pracodawców jednoznacznie odzwierciedlają rosnące zapotrzebowanie na pracowników wyposażonych w umiejętności zawodowe, ale powiązane z umiejętnościami ogólnymi takimi jak:

- › umiejętności matematyczne,
- › umiejętności informatyczne,
- › sprawne posługiwanie się językiem ojczystym i językiem obcym,
- › umiejętności komunikacyjne,
- › rozumienie, ocenianie wartości i znaczenia informacji,
- › samodzielność wykorzystywania informacji w działaniu,
- › rozwiązywanie problemów,
- › zdolność myślenia analitycznego.

Dobre wykształcenie ogólne nie tylko wspomaga wykonywanie wyuczonego zawodu, ale także stanowi bazę do podnoszenia kwalifikacji zawodowych oraz ewentualnej ich zmiany. W pełni uzasadniona jest opinia wielu środowisk, dotycząca swoistego rozdzwięku pomiędzy funkcjonującym obecnie systemem kształcenia, a potrzebami rynku pracy. Celem modernizacji kształcenia zawodowego jest:

- › dostosowanie oferty edukacyjnej do potrzeb zmieniającego się rynku pracy,
- › uelastycznienie oferty kierunków kształcenia,

- ▶ poprawa jakości kształcenia i zdawalności egzaminów zawodowych,
- ▶ otwarcie na potrzeby uczniów niepełnosprawnych.

Edukacja w szkole ponadgimnazjalnej prowadzącej kształcenie zawodowe, będzie polegała na integracji kształcenia ogólnego i zawodowego poprzez:

- ▶ zamknięcie rozpoczętego w gimnazjum cyklu kształcenia ogólnego,
- ▶ rozpoczęcie w klasie pierwszej w zasadniczej szkole zawodowej kształcenia praktycznego u pracodawców, w technikum nastąpi realizacja pojedynczych godzin z kształcenia zawodowego,
- ▶ przygotowanie uczniów technikum do przystąpienia do maturalnych egzaminów pisemnych na poziomie rozszerzonym z co najmniej dwóch przedmiotów ściśle związanych z zawodem.

Kształcenie praktyczne powinno wynosić w technikum nie mniej niż 50% godzin, a w zasadniczej szkole zawodowej nie mniej niż 60% godzin przewidzianych na kształcenie zawodowe.

Modyfikacja szkolnych zawodów będzie polegała na ich grupowaniu w branży. W każdym zawodzie, oprócz medycznych, zostaną wyodrębnione kwalifikacje potwierdzane na egzaminach zewnętrznych. Potwierdzać będzie można każdą kwalifikację zarówno w trybie szkolnym jak i pozaszkolnym. MEN zamierza powołać całoroczne ośrodki egzaminacyjne oraz stworzyć bank zadań egzaminacyjnych. Uczeń uzyska certyfikaty w trakcie nauki wydane przez Okręgową Komisję Egzaminacyjną po potwierdzeniu każdej kwalifikacji. Egzamin potwierdzający kwalifikacje zawodowe w technikum jest pla-

nowany w sesji zimowej – do końca lutego. Test z etapu pisemnego będzie się składał z 25 pytań zamkniętych rozwiązywanych przy komputerze. Etap praktyczny egzaminu odbędzie się z wykonaniem zarówno dla zasadniczej szkoły zawodowej jak i technikum.

Po zdaniu egzaminu absolwent uzyska następujące dokumenty:

- › świadectwo ukończenia szkoły, certyfikaty,
- › dyplom nadający kwalifikacje zawodów.

Nowy system oparty na potwierdzaniu wyodrębnionych kwalifikacji zacznie obowiązywać dopiero od 2017 roku, a w latach 2013 do 2016 czeka nas okres przejściowy.⁹

[9] M. Buczak, *Reforma w kształceniu zawodowym*, „Głos Nauczycielski”, 2010 nr 1.

LITERATURA PODSTAWOWA

1. Konstytucja RP z dn. 2 kwietnia 1997 roku.
2. Ustawa Karta Nauczyciela z dn. 26 stycznia 1982 roku z późn. zmian.
3. Ustawa o systemie oświaty z dn. 7 września 1991 roku z późn. zmian.
4. Ustawa z dnia 19 marca 2009 o zmianie systemu oświaty oraz o zmianie innych ustaw.
5. Rozporządzenie MEN z 7 października 2009 r w sprawie nadzoru pedagogicznego.
6. Rozporządzenie MEN z 1 września 2009 roku, w sprawie szczegółowych kwalifikacji wymaganych od nauczycieli oraz określenia szkół i wypadków, w których można zatrudnić nauczycieli niemających wyższego wykształcenia lub ukończonego zakładu kształcenia nauczycieli.
7. Rozporządzenie MEN z 23 grudnia 2008 r. w sprawie podstawy programowej wychowania przedszkolnego oraz kształcenia ogólnego w poszczególnych typach szkół.
8. Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej i Sportu z dnia 14 listopada 2007 roku w sprawie awansu zawodowego nauczycieli.
9. Biblioteczka reformy MEN nr 38.

LITERATURA UZUPEŁNIAJĄCA

1. Buczak M., *Reforma w kształceniu zawodowym*, „Głos Nauczycielski” 2010 nr 1.
2. Ciborowski P., Rutkowski T., *Nowa Karta Nauczyciela*, Gdańsk 2001.
3. Delores J., *Edukacja*, Warszawa 2000.
4. Dryden G., Vos Janette, *Rewolucja w uczeniu*, Warszawa 2001.
5. Dybek H., *Doradztwo metodyczne i doskonalenie zawodowe nauczycieli*, Kraków 2000.
6. Filipowicz F., *Vademecum młodego nauczyciela*, Warszawa 1997.
7. Homplewicz J., *Polskie prawo szkolne*, Warszawa 2000.
8. Komorowski T., *Prawo oświatowe w praktyce*, Poznań 2001.
9. *Kształcenie zawodowe i ustawiczne-informator*, założenia

projektowanych zmian, MEN 2010.

10. Michalewska M. T.(red), *Kompetencje nauczycieli w zreformowanej szkole*, Katowice 2003.
11. Nowosad I., *Nauczyciel wychowawca czasu polskich przełomów*, Warszawa 2002.
12. Petrażycki L., *O pobudkach postępowania i o istocie moralności prawa*, Warszawa 2002.
13. Tadeusiewicz G., Iwicka-Okońska A., *Europejskie i krajowe ramy kwalifikacji*, „Przegląd Edukacyjny” 2011 nr 2.

STRONY INTERNETOWE

<http://www.men.gov.pl>

<http://www.reformaprogramowa.men.gov.pl>

<http://www.reformaprogramowa.men.gov.pl/nowepodreczniki>

<http://www.6latki.men.gov.pl>

<http://www.konsultacje.men.gov.pl>

<http://www.konferencje.men.gov.pl>

A series of horizontal dashed lines spanning the width of the page, providing a template for handwritten notes.

A series of horizontal dashed lines for writing notes.

A series of horizontal dashed lines spanning the width of the page, providing a template for handwritten notes.

A series of horizontal dashed lines spanning the width of the page, providing a template for handwritten notes.

A series of horizontal dashed lines for writing notes.

A series of horizontal dashed lines spanning the width of the page, providing a template for handwritten notes.

A series of horizontal dashed lines for writing notes, spanning the width of the page.

Wyższa Szkoła Ekonomiczno-Humanistyczna
im. prof. Szczepana A. Pieniążka w Skierniewicach
Wydział Pedagogiczny, ul. Mazowiecka 1B; 96-100 Skierniewice
www.profesjonalnynauczyciel.pl

ISSN - 2082-8187